

ΗΜΕΡΙΔΑ : *“ Δικαιώματα των ατόμων με Αναπηρία ”* (21/12/2021)

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : Δρ. Αναστάσιος Γ. Ρούσσης, *Γενικός Διευθυντής Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου*

ΘΕΜΑ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ : *“ Ο ρόλος του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στην αποτύπωση των προβλημάτων των ΑμεΑ στο Βόρειο Αιγαίο – Προτάσεις επί της ουσίας ”*

Η σύσταση **Περιφερειακών Παρατηρητηρίων Κοινωνικής Ένταξης** στην έδρα κάθε Περιφέρειας στην ελληνική επικράτεια προβλέφθηκε στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη ως συμπληρωματικών δομών των Διευθύνσεων Κοινωνικής Μέριμνας των Γενικών Διευθύνσεων Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας. Επιπρόσθετα, βάσει του Ν.4445/19-12/2016 (ΦΕΚ 236/Α/19-12-2016) συστάθηκε ο Εθνικός Μηχανισμός συντονισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής συνοχής ως τμήμα της αρχιτεκτονικής, του οποίου μέριμνα είναι τα Περιφερειακά Παρατηρητήρια Κοινωνικής Ένταξης.

Η έναρξη της σύστασης και λειτουργίας του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου έλαβε χώρα στα τέλη του Ιανουαρίου του 2020. Το σχέδιο δράσης του περιλαμβάνει τόσο γενικούς, όσο και ειδικούς σκοπούς και δράσεις.

Η Πράξη « Σύσταση, οργάνωση και υποστήριξη στη λειτουργία του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου » εντάχθηκε στον Άξονα Προτεραιότητας « Ανάπτυξη, αξιοποίηση και αύξηση της συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας, ενεργός ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση κοινωνικά και οικονομικά ευπαθών ομάδων » του Επιχειρησιακού Προγράμματος « Βόρειο Αιγαίο 2014 – 2020 » (ΑΔΑ:7ΔΠ77ΛΩ–ΘΓΒ), στην προσπάθεια λειτουργίας των Περιφερειακών Παρατηρητηρίων Κοινωνικής Ένταξης.

Η **Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης** βασίζεται στις αρχές της Εθνικής Στρατηγικής και στις διεθνείς καλές πρακτικές. Υποστηρίζεται από τη σταδιακή ανάπτυξη του δικτύου Περιφερειακών Παρατηρητηρίων (ένα Παρατηρητήριο ανά Περιφέρεια), με στόχο την παρακολούθηση των παρεμβάσεων της Εθνικής Στρατηγικής σε περιφερειακό / τοπικό επίπεδο, την ανάδειξη τοπικών αναγκών και προκλήσεων, την αποτύπωση των χωρικών διαστάσεων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και την

τροφοδότηση και ανατροφοδότηση του Εθνικού Συντονιστικού Μηχανισμού με τοπικά δεδομένα.

Ο **πρώτος πυλώνας της Περιφερειακής Στρατηγικής** εστιάζει στην προστασία των ατόμων τα οποία βιώνουν συνθήκες ακραίας φτώχειας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, τα οποία είτε βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης (π.χ. άστεγοι, ΑμεΑ), είτε αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες διαβίωσής τους.

Στο **δεύτερο πυλώνα** εντάσσονται βασικά στοιχεία, όπως η διασφάλιση της πρόσβασης όλων των πολιτών σε βασικές Υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Υγείας, σε Υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας, τους θεσμούς της Δικαιοσύνης, το χρηματοπιστωτικό σύστημα, το σύστημα προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης, το δομημένο περιβάλλον σε σχέση με τρεις βασικές μορφές ανθρώπινης δραστηριότητας : (α) διακίνηση, (β) επικοινωνία, (γ) ενημέρωση και πληροφόρηση. Ο δεύτερος πυλώνας εστιάζει ειδικότερα στην προστασία των παιδιών στην Περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου από τις συνέπειες που έχει η φτώχεια στη σωματική, πνευματική και ψυχολογική τους ανάπτυξη και, συνεπώς, στη δυνατότητά τους να εξελιχθούν στο μέλλον σε υγιείς και αυτοδύναμους ενήλικες.

Ο **τρίτος πυλώνας Περιφερειακής Στρατηγικής** σχετίζεται με την αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Επικεντρώνεται στην προώθηση της ένταξης των ευπαθών και ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, συνδυάζοντας την ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες.

Συμπερασματικά, **οι γενικοί επιδιωκόμενοι σκοποί των Περιφερειακών Παρατηρητηρίων** θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι οι ακόλουθοι :

- I. Η αποτελεσματική παρακολούθηση και ο συντονισμός των στόχων, που εξειδικεύονται στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕ.Σ.Κ.Ε.).
- II. Η ανάδειξη τοπικών αναγκών σε θέματα πολιτικών κοινωνικής προστασίας, πρόνοιας και αλληλεγγύης.
- III. Η διαβίβαση στοιχείων και πληροφοριών στο Ενιαίο Γεωπληροφοριακό Σύστημα (Ε.ΓΠ.Σ.) του Εθνικού Μηχανισμού.
- IV. Η αποτύπωση και η χαρτογράφηση των χωρικών διαστάσεων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τα **ΑμεΑ**, σε έρευνα του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου που πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Κοινωνικό Δίκτυο των συνεργαζόμενων δομών εξυπηρέτησης και δραστηριοποίησης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, για το χρονικό διάστημα 2016 – 2019 κατέδειξε ότι τα άτομα με αναπηρία, τα οποία ήταν εγγεγραμμένα και εξυπηρετήθηκαν ανέρχονταν στα 2.596. Συγκεκριμένα, στην Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου 595 άτομα, στην Περιφερειακή Ενότητα Χίου 1.189 άτομα και στην Περιφερειακή Ενότητα Σάμου 811 άτομα.

- Η αναλογία `` **ανδρών** `` και `` **γυναικών** `` είναι περίπου στο 50%, καθώς από το σύνολο των ατόμων που εξυπηρετήθηκαν, οι 1.183 ήταν άνδρες, οι 1.174 ήταν γυναίκες, ενώ οι 238 παιδιά.
- Όσον αφορά την `` **ηλικία** `` των ατόμων που εξυπηρετήθηκαν, δεν παρουσιάζεται μια σαφή εικόνα. Η ηλικιακή κλίμακα του δείγματος της έρευνας εντάσσεται σε μια γενική κατηγορία ατόμων ηλικίας από 0 – 80 ετών, αφού στην πραγματικότητα αντιπροσωπεύει την ηλικιακή κατηγορία στην οποία υπάγονται οι κηδεμόνες τους κι όχι των ίδιων των ΑμεΑ, ενώ σε άλλες περιπτώσεις, όπως στον Παγκιακό Σύλλογο Ατόμων με Αναπηρία – Π.Σ.Α.με.Α. τα άτομα ηλικίας 0-18 ετών δεν είναι τα ίδια εγγεγραμμένα μέλη αλλά οι γονείς – κηδεμόνες τους. Το ίδιο ισχύει και για τα άτομα με Νοητική Υστέρηση, τα οποία δεν αυτοεκπροσωπούνται και συνεπώς εγγράφονται οι συμπαραστάτες τους ως μέλη του Σωματίου.
- Το **εκπαιδευτικό επίπεδο** των ΑμεΑ κυμαινόταν από `` **αναλφάβητους** `` έως `` **απόφοιτους Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης** `` , αν και σε μεγαλύτερο ποσοστό το μορφωτικό επίπεδο ήταν υποχρεωτικής και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μικρότερο σε πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.
- Η **οικογενειακή κατάσταση** των ατόμων με αναπηρία διαχωρίζεται σε `` **άγαμους** `` , `` **έγγαμους** `` , `` **διαζευγμένους** `` και `` **εν χηρεία** `` .

Παρά το γεγονός ότι, οι εμπλεκόμενες δημόσιες και μη δομές εξυπηρέτησης ΑμεΑ προσφέρουν υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας (όπως ιατρική παρακολούθηση, συμβουλευτική υποστήριξη, φυσικοθεραπεία, λογοθεραπεία, αξιοποίηση των ικανοτήτων τους μέσω των εργαστηρίων δημιουργικής απασχόλησης, συμμετοχή σε δράσεις κοινωνικοποίησης, οργανώνοντας εκδηλώσεις σε προσβάσιμους χώρους που αμβλύνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, διανομής τροφίμων, ενημέρωσης και διευκόλυνσης σε θέματα που αφορούν το δημόσιο τομέα και τις παροχές του, καθώς και τη μετακίνηση ΑμεΑ με κινητικές αναπηρίες), εμφανίζουν `` **κοινά προβλήματα και ανάγκες** `` σε ποικίλους τομείς της `` **κοινωνικής** `` , της `` **οικονομικής** `` και της `` **επαγγελματικής** `` τους δραστηριοποίησης.

Πιο συγκεκριμένα :

- **Αναφορικά με την Απασχόληση των ΑμεΑ**

Η **εργασιακή αποκατάσταση** είναι ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα των ΑμεΑ. Η οικονομική ύφεση επιδείνωσε την εργασιακή τους κατάσταση. Ακόμα και στις περιπτώσεις όπου τα ΑμεΑ απασχολούνται έστω και αποσπασματικά μέσω κάποιων ελαχίστων συμβάσεων εργασίας, εν τέλει η απασχόλησή τους αυτή αποβαίνει εις βάρος τους, καθώς για 5 μήνες απασχόλησης χάνεται το επίδομα αναπηρίας για 1 – 2 χρόνια, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάζεται σε μικρότερες ηλικίες των ΑμεΑ.

- **Αναφορικά με την Εκπαίδευση των ΑμεΑ**

Η ένταξη των ΑμεΑ στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι πολλές φορές ατελής από τη στιγμή που βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία και τα βασικά τους επαγγελματικά προσόντα, οι δεξιότητες και η εξειδίκευση τους είναι περιορισμένη έως ανύπαρκτη, με αρνητικό αντίκτυπο στο μετέπειτα εργασιακό και κοινωνικό τους βίο. Η ανεπάρκεια κτιριακών εκπαιδευτικών υποδομών που στην καθημερινή πρακτική δυσκολεύουν την πρόσβασή τους σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσής τους, χωρίς τη κατάλληλη επάνδρωση με ανάλογο και ειδικά προσαρμοσμένο υλικοτεχνικό εξοπλισμό στις ιδιαίτερες ανάγκες τους αποτελούν τη γενική εικόνα των σχολείων.

- **Αναφορικά με τις παροχές στα ΑμεΑ σε υπηρεσίες Υγείας, Περίθαλψης και Κοινωνικής Ασφάλισης**

Το Εθνικό Σύστημα Υγείας εμφανίζεται να μην καλύπτει στο σύνολο τις ανάγκες των ΑμεΑ. Με τις αλλεπάλληλες αλλαγές στην ασφαλιστική νομοθεσία, η θέση τους εμφανίζεται να έχει επιδεινωθεί μέσα από τη συνεχή μείωση του ποσού των αναπηρικών τους συντάξεων. Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται μια έντονη μείωση των επιβεβαιωμένων αναπηριών μέσω Κέντρων Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.) δια μέσω μιας έντονης θεσμικής αναδιαμόρφωσης των κανόνων απόδοσης των ποσοστών αναπηρίας στον απόηχο μεμονωμένων ανά την ελληνική επικράτεια φαινομένων απάτης, ενώ έντονη αποτυπώνεται η καθυστέρηση και στη λήψη των αναπηρικών συντάξεων.

- **Αναφορικά με την κοινωνική Αποδοχή, τον κοινωνικό Ρατσισμό, την κοινωνική Περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό Αποκλεισμό των ΑμεΑ**

Η μη επαρκής ενημέρωση σχετικά με τις κοινωνικές παροχές που δικαιούνται τα ΑμεΑ, σε συνδυασμό με την εμφανή έλλειψη προσβασιμότητας σε δημόσιες και μη υπηρεσίες, αποτελεί σημαντικό τροχοπέδη στον κοινωνική τους ένταξη και, κατά συνέπεια, αυξάνει τον κοινωνικό τους αποκλεισμό. Επίσης, διαπιστώνεται μία απώλεια των δικαιωμάτων τους, είτε από αγνοία των ίδιων των ΑμεΑ, είτε από την αδυναμία των ιδίων και των συγγενών τους να τα ασκήσουν.

Παρά το γεγονός, ότι η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου θεσμικά στηρίζει τα ΑμεΑ, μέσω της σύστασης γνωμοδοτικών επιτροπών για την παροχή άδειας ίδρυσης και λειτουργίας Ν.Π.Ι.Δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα παροχής κοινωνικής φροντίδας (όπως Μονάδων Φροντίδας Ηλικιωμένων με κινητικά προβλήματα, Κέντρων Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας, Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με κινητικά προβλήματα, Κέντρων Αποθεραπείας Αποκατάστασης Ημερήσιας Νοσηλείας, Κέντρων Αποθεραπείας Αποκατάστασης Ημερήσιας Νοσηλείας για ΑμεΑ, Κέντρων Αποθεραπείας Αποκατάστασης Ημερήσιας Νοσηλείας για Άτομα με Αισθητηριακές Ανάγκες, Μεικτά Κέντρα Δημέρευσης, επιχορηγήσεων μέσω του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, παροχής Δελτίων Πολιτικού

Αναπήρου κατ' εφαρμογή των ετήσιων εγκυκλίων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, ψυχοσυναισθητική υποστήριξη και ενίσχυση των ΑμεΑ και των οικογενειών τους, καθώς και της συμμετοχής των ΑμεΑ στα ετήσια προγράμματα του Κοινωνικού Παντοπωλείου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου δια μέσω των Διευθύνσεων Κοινωνικής Μέριμνας των Περιφερειών), εντούτοις για το περιορισμό των αναγκών και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν απαραίτητες κρίνονται προς εφαρμογή ως άμεσες λύσεις – προτάσεις οι ακόλουθες :

- 1. Η επέκταση της οικονομικής ενίσχυσης και η αύξηση των προσλήψεων εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού στις δημόσιες υπηρεσίες παροχής φροντίδας των ΑμεΑ.** Η έλλειψη βασικών ειδικοτήτων στις δημόσιες δομές αναγκάζει τα ΑμεΑ να καλύπτουν τις όποιες σχετικές τους ανάγκες μέσω του ιδιωτικού τομέα, γεγονός πολύ δαπανηρό και πολλές φορές αποτρεπτικό για αυτούς.
- 2. Η οικονομική στήριξη των ΑμεΑ από το κράτος μέσω κρατικών επιχορηγήσεων και Ευρωπαϊκών Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων Ανάπτυξης (Ε.Σ.Π.Α.).**
- 3. Η υλοποίηση Προγραμμάτων στέγασης, φροντίδας και ψυχοσυναισθηματικής υποστήριξης των ΑμεΑ.**
- 4. Η Κοινωνική Ασφάλιση.** Η συνεχής ενημέρωση, η πρόσβαση και οι παρεμβάσεις για τα ΑμεΑ στον τομέα αυτό αποτελεί πρώτιστη ανάγκη, όπως και η κρατική παρέμβαση για τη δημιουργία ταχύτερων διαδικασιών απόδοσης ποσοστού αναπηρίας από τα κατά τόπους Κέντρα Πιστοποίησης Αναπηρίας της χώρας, καθώς και τη μείωση του ποσοστού αναπηρία από 67% σε 50% για την υπαγωγή σε ΑμεΑ.
- 5. Η Προσβασιμότητα.** Μια χωροθέτηση προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες των ΑμεΑ, αποτελεί βασική και πρωταρχική πρόταση για την ριζική αντιμετώπιση των προβλημάτων μετακίνησης και διαμονής των ΑμεΑ στη σύγχρονη πόλη.
- 6. Τέλος, αναγκαία κρίνεται η υιοθέτηση της βασικής αρχής για μια συνεχή, αδιάλειπτη και διαχρονική απογραφή – καταγραφή της πραγματικής διάστασης των πληθυσμού των ΑμεΑ σε όλες τις περιφερειακές ενότητες της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ανά κατηγορία αναπηρίας, ηλικία, φύλο, εκπαιδευτικό επίπεδο, εργασιακή και οικονομική κατάσταση, προσβασιμότητα σε υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και εργασίας κ.τ.λ., μέσα από τη ομαδοσυνεργατική λειτουργία των υπηρεσιών Υγεία και Κοινωνικής Μέριμνας στη βάση ενίσχυσης του Δικτύου Συνεργασίας όλων των συνδρόμων Υπηρεσιών για τα ΑμεΑ, με στόχο την εμπεριστατωμένο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση στοχευόμενων και επικαιροποιημένων παρεμβάσεων.**

Σας ευχαριστώ πολύ.